

Дніпро, 1-2 листопада 2019 р. – Дніпро: ГО «Правовий світ», 2019. – 116 с.

Волошина М.О., доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності, факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції, кандидат юридичних наук, доцент Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ ТА НАГЛЯДУ ЗА ЗДІЙСНЕННЯМ ПІДРОЗДІЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ОПЕРАТИВНОГО ПОШУКУ ПЕРВИННОЇ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Ще в радянський період сформувалася думка про те, що оперативний пошук первинної оперативно-розшукової інформації є однією із форм оперативно-розшукової діяльності, а спільно рисою усіх існуючих дефініцій поняття «оперативний пошук первинної оперативно-розшукової інформації», які сформулювали радянські вчені та практики, є їхні завдання – виявлення і накопичення відомостей, що містять нові, раніше невідомі первинні дані [1].

Водночас, аналізуючи праці сучасних фахівців у сфері оперативно-розшукової діяльності, чинне законодавство та емпіричний матеріал, на нашу думку, більш вірним слід визначати оперативний пошук первинної оперативно-розшукової інформації підрозділами Національної поліції України у загальному розумінні як комплекс дій оперативного працівника направлено на отримання певних відомостей, які передбачені чинним законодавством направлений на отримання всієї сукупності відомостей, які несуть в собі будь-які ознаки злочинної діяльності чи підготовки до неї певними особами, змін у злочинному середовищі, що можуть передувати перерозподілу сфер впливу, а також інша різні відомості, що відображають раніше не відомі для органів поліції обставини чи події. Разом з цим, аналізуючи вказане поняття можна дійти висновку, що оперативний пошук це симбіоз здійснення оперативними працівниками різних оперативно-розшукових заходів з одночасним використанням при цьому інших можливостей оперативно-розшукової сфери, тому його обов'язковою характеристикою є наявність контролюючих та наглядових органів та підрозділів.

Аналізуючи Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» можна дійти висновку, що контроль за здійсненням оперативного пошуку підрозділами кримінальної поліції може відбуватись у двох видах: відомчий контроль та зовнішній, де перший здійснюється – керівниками різного рівня підрозділів Національної поліції, а другий - органами прокуратури

(обґрунтуємо це аналізом положень ст. 14 Закону України «про оперативно-розшукову діяльність та ст. 2 Закону України «Про прокуратуру») [2-3].

Що стосується відомчого контролю, то щодо його організації та тактики здійснення досить чітко регламентовані положення у відомчих нормативних актах закритого характеру. Водночас, питання щодо організації та здійснення зовнішнього контролю за проведенням оперативного пошуку законодавцем фактично не розкрито, а тому логічно виникає питання щодо визначення змісту поняття «прокурорський нагляд за додержанням законності під час здійснення оперативного пошуку», його видів та шляхів здійснення.

Взагалі, прокурорський нагляд за додержанням законів органами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, – це сфера прокурорського нагляду, що характеризується специфічними об'єктом і предметом нагляду, повноваженнями прокурора, необхідністю дотримання прав і свобод людини та громадянина в процесі здійснення оперативно-розшукової діяльності (ОРД), встановленого порядку проведення оперативно-розшукових заходів, законності рішень, що приймаються оперативними підрозділами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. Ця сфера нагляду має своїм завданням сприяти оперативним підрозділам у здійсненні всього обсягу оперативно-розшукових заходів, передбачених законодавством України про оперативно-розшукову діяльність, зокрема, належного документування проведених оперативно-розшукових заходів, використання результатів оперативно-розшукової діяльності в процесі доказування у кримінальних справах, а також своєчасного усунення порушень закону та конституційних гарантій прав і свобод людини і громадянина [4].

Водночас, під час здійснення нагляду за додержанням законів при провадженні оперативно-розшукової діяльності необхідно враховувати, що прокурору забороняється втручатися в методи й тактичні прийоми оперативно-розшукової діяльності за умови, якщо ці дії не суперечать чинному законодавству та не порушують конституційні права й свободи громадян, юридичних осіб. Перевірки додержання оперативними підрозділами вимог законів при проведенні оперативно-розшукової діяльності можуть бути загальними (суцільними, коли перевіряються всі ОРС, та тематичними, коли перевіряються тільки ОРС окремої тематики) і такими, під час яких перевіряються конкретні скарги громадян або повідомлення, у межах відомостей, які в них містяться. Також перевірки можуть бути плановими й позаплановими. Для проведення перевірки скарг громадян або повідомлень службових осіб потрібно складати окремі плани з урахуванням необхідності з'ясування поставлених питань. Стан законності при проведенні оперативно-розшукової діяльності визначається тими складовими, які встановлюють порядок її проведення: компетенція підрозділу й особи на здійснення оперативно-розшукових заходів і прийняття рішень в оперативно-розшукових справах, порядок заведення, зупинення,

поновлення та закриття оперативно-розшукових справ, додержання строків їх ведення й порядку продовження цих строків, а також суворе додержання порядку проведення оперативно-розшукових заходів, які тимчасово обмежують конституційні права й свободи особи [5].

Разом з цим, процес організації прокурорського нагляду за додержанням законності при проведенні НСРД можна навести у вигляді певного алгоритму, зокрема:

1. Вивчити матеріали клопотання слідчого підрозділу Національної поліції України та визначити підстави на яких базується необхідність проведення НСРД.

2. Перевірити щоб у клопотанні були визначені відповідні суб'єкти, що будуть залучатись до проведення НСРД.

3. Проаналізувати матеріали кримінального провадження та визначитись чи справді існують підстави для проведення НСРД.

4. Визначитись із тим, що у клопотанні відображені всі аспекти, що несуть суттєву роль при вирішенні питання про проведення НСРД.

5. Надати правову оцінку доцільності та можливості проведення конкретної НСРД, а також відповідності форми та змісту клопотання до законодавчо визначених вимог.

6. Прийняти рішення щодо погодження чи відмови узгодження клопотання про проведення НСРД, у останньому випадку викласти його у відповідному документі, а у випадку погодження – визначитись із способом та періодичністю інформування процесуального керівника про хід та результати НСРД.

7. При виявленні порушення конституційних прав та свобод об'єкта контролю або інших обставин прийняти рішення про дострокове припинення НСРД.

8. Контролювати не допущення розголошення відомостей що отримані в ході чи результаті проведення НСРД, становлять державну таємницю та знищення відомостей, що становлять інтерес для кримінального провадження.

9. Після закінчення проведення НСРД зробити відповідні дії щодо збереження результатів НСРД, знищення матеріалів, які не становлять інтерес для кримінального провадження або порушують права особи на особисте життя, простежити щодо обов'язково інформування особи про проведення НСРД відносно неї відповідно до діючого законодавства [6].

Отже, враховуючи вищевикладене, положення чинного законодавства, можна дійти висновку, що, по-перше, предметом прокурорського нагляду за здійснення оперативного пошуку первинної оперативно-розшукової інформації підрозділами кримінальної поліції є безпосередньо діяльність оперативних підрозділів щодо отримання первинної оперативно-розшукової інформації різними методами та способами. По-друге, у випадку здійснення підрозділами кримінальної поліції оперативного пошуку первинної

оперативно-розшукової інформації відбувається фактично внутрішній та зовнішній контроль за такою діяльністю, при чому перший покладений на керівників різного рівня Національної поліції, а другий фактично є частиною функцій органів прокуратури.

1. Стащак М.В. *Форми оперативно-розшукової діяльності підрозділів кримінальної поліції у протидії злочинності : концептуальні засади : автореф. дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.09 "Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність»*. Харків: ХНУВС, 2017. -40 с.

2. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 р. № 2135-XI : [Електронний ресурс]. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення: 19.04.2020).

3. Про прокуратуру : Закон України від 05.11.1991 № 1789-XII [Електронний ресурс] // Законодавство України. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/mai.cgi?page=1&№reg=3723-12>. (дата звернення: 19.04.2020)

4. Дьомін Ю. Повноваження прокурора при здійсненні нагляду за оперативно-розшуковою діяльністю [Електронний ресурс]. URL : <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/11-2016/diomin.pdf>

5. Мукоїда Р. В. Прокурорський нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність [Електронний ресурс]. URL : <http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/771/1/%D0%9C%D1%83%D0%BA%D0%BE%D1%96%D0%B4%D0%B0%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83%D1%80%D0%BE%D1%80.%20%D0%BD%D0%B0%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4...pdf>

6. Шинкаренко Є.С. Прокурорський нагляд за додержанням законності під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій підрозділами Національної поліції України : автореф. дис. канд. юрид. наук. : 12.00.09. Харків, 2018 . 20 с.